

شیخ محی‌الدین ابن عربی در خصوص نور و اسماء ذات

دعاهایی که از شریعت و حاملان علم و حکمت به ما رسیده از بزرگ‌ترین نعمت‌های خداوند بر بندگان است. به مناسبت ماه مبارک رمضان به نقل شرح دعای سحر از امام خمینی (ره) می‌پردازیم.

دعاهایی که از شریعت و حاملان علم و حکمت به ما رسیده از بزرگ‌ترین نعمت‌های خداوند بر بندگان است. به مناسبت ماه مبارک رمضان به نقل شرح دعای سحر از امام خمینی (ره) می‌پردازیم.

خبرگزاری مهر-گروه دین و اندیشه: عارف عابد و زاهد سالک، سید بن طاووس در کتاب «اقبال الاعمال» از شیخ طوسی و ابن ابی قره از ایوب بن یقظین روایت می‌کند که پیرامون دعای سحر از امام رضا علیه السلام پرسش کرد؛ و حضرت رضا (ع) در پاسخ وی فرمودند: «این دعای ابوجعفر محمد بن علی الباقر علیهما السلام در سحرهای ماه مبارک رمضان بوده است.» و حضرت رضا (ع) ویژگی‌های زیر را در مورد دعای سحر از پدرشان از امام باقر (ع) نقل می‌فرمایند: بزرگی درخواستهای این دعا در درگاه حق تعالی، سرعت اجابت برای دعاکننده، وجود اسم اعظم در این دعا، دعای سحر از مکنون علم حق تعالی است، سفارش به حفظ این دعا از دسترسی ناهلان.

حضرت باقر (ع) در آخر کلام خویش این دعا را، دعای «مباهله» می‌خوانند. و دعای مباهله، از دعاهایی است که در اعمال روز بیست و چهارم ذی الحجة (روز مباهله) خوانده می‌شود و مشابه دعای سحر با اضافاتی است که از ائمه معصومین (ع) نقل شده است. و در کتابهای دعا مثل «مصباح المتهجد» شیخ طوسی (ره) و «البلد الامین» و «مصباح» کفعمی و «اقبال الاعمال» نقل شده است. حضرت امام خمینی در سن ۲۷ سالگی دعای سحر را شرح کرده‌اند.

در ادامه قسمت یازدهم شرح دعای سحر حضرت امام خمینی به نقل از ترجمه فارسی این کتاب تقدیم نگاه مخاطبان می‌شود:

داود بن محمود فیصری، شارح فصوص الحکم، و محمد بن حمزه فناری، شارح مفتاح غیب الجمع و الوجود، محقق عارف محمد بن اسحاق قونوی در دو شرح خود به شیخ کبیر محی‌الدین عربی اندلسی نسبت داده‌اند که نور از نام‌های ذات است و محی‌الدین هر اسمی را که دلالتش بر ذات روشن‌تر باشد اسم ذات قرار داده و آنچه را دلالتش بر صفات یا افعال روشن‌تر باشد از نام‌های صفت یا فعل قرار داده است … ابن فناری می‌گوید:

شیخ کبیر بعد از ضبط اسما در این جدول آن گاه جدولی رسم کرده و در آن نور را از اسما ذات قرار داده است گفته: بعضی از اسما الحسنی دلالت بر ذات او، جلّ و علا، می‌کنند و گاهی علاوه بر آن بر صفات یا افعال یا هر دوی آن‌ها دلالت می‌کنند. از این رو، اسمائی را که دلالتشان بر ذات آشکارتر است از اسما ذات قرار دادیم و در اسما صفات و افعال هم با در نظر گرفتن اظہر بودن آن‌ها همین کار را کردیم که البته معنایش منحصر بودن آن‌ها در این جدول نیست؛ مثلاً، رب که اگر به معنای ثابت باشد اسم ذات محسوب می‌شود و اگر به معنای مصلح باشد از اسما افعال است و به معنای مالک از اسما صفات خواهد بود. همچنین شیخ گفته است: مقصود ما از ذکر این اسما (موجود در جدول) حصر اسما در این مقدار نبوده است و منظور این نیست که اسم دیگری برای ذکر در جدول وجود نداشته، بلکه این ترتیب را برای آگاهی دادن انتخاب کردیم. پس، هر گاه اسمی از اسما الحسنی یافتی در آنچه از اسم و فعل و صفت ظاهرتر است در این جدول منظور بدار.

من می‌گویم: اینکه نور از اسما صفات و بلکه افعال باشد روشن‌تر است، زیرا در مفهوم آن آشکار کردن و روشن کردن غیر خود نهفته شده است. حال، اگر مراد از غیر را اسما و صفات در حضرت الهیه بدانیم، نور از اسما صفات می‌شود؛ ولی اگر مراد از این غیر مراتب ظهورهای عینی و خارجی باشد، نور از اسما افعال خواهد بود؛ چنان که در کلام خداوند تعالی آمده است: «اللہ نور السموات والارض؛ خداوند نور آسمان‌ها و زمین است.» و می‌فرماید: «یهدی اللہ بنوره من یشاء؛ خداوند هر کس را که بخواهد به نور خود هدایت می‌کند.» و در سخن سید الموحیدین امیرمؤمنان، علیه السلام، در دعای کمیل آمده است: «وبنور وجهک الذی اضاء له کلّ شیء؛ و به نور وجهت که همه چیز به سبب آن روشن شده است.» و در دعای سمات: «وبنور وجهک الذی تجلّیت به للجلیل فجعلته دگا و حرّ موسی صعقا؛ و به نور وجهت که بدان بر کوه تجلی کردی و آن را از هم پاشیدی و موسی مدهوش افتاد.» پس نور، تحت اسم ظاهر و رب شهادت مطلقه یا شهادت مقیده است. همچنین رب، که شیخ آن را از نام‌های ذات تعیین کرده، به اسما افعال شبیه‌تر است.

البته، این گونه مقامات توضیح بیشتری می‌طلبند که با وضع این کتاب و با توجه به ضیق وقت و کثرت هجوم مصائب و ازدیاد ناراحتی‌ها مناسب نیست. خدایا، عاقبتمان را ختم به خیر کن و ریشه درخت ظلمت و تاریکی را از دل ما بر کن.

اللهم ائى اسئلك من رحمتك بأوسعها و كل رحمتك واسعه.

اللهم ائى اسئلك برحمتك كلها...

پروردگارا، از تو درخواست می کنم به وسیع ترین رحمتت و همه رحمت تو وسیع است. بارالها، از تو درخواست می کنم به همه رحمتت.

رحمت رحمانی مقام بسط کمال وجود است و رحمت رحیمی مقام بسط وجود. پس، وجود با رحمت رحمانی پدیدار شده و هر پدیده ای با رحمت رحیمی به کمال معنوی و هدایت باطنی خویش می رسد، بدین لحاظ وارد شده است که «یا رحمن الدنيا ورحیم الآخرة ؛ ای رحمان سرای دنیا و رحیم سرای آخرت». و «الرحمن بجمیع خلقه والرحیم بمؤمنین خاصة ؛ خداوند رحمان است به همه آفریده ها و رحیم است تنها بر مؤمنان». پس، خداوند با حقیقت رحمانی خویش وجود را بر ماهیات معدوم و هیاکل فانی ارزانی داشته و با حقیقت رحیمی همه را به راه خود راهنمایی کرده است. البته، ظهور سلطنت رحیمیت حق تعالی و طلوع دولت آن در عالم آخرت بیشتر خواهد بود، ولی در برخی آثار آمده است که «یا رحمان الدنيا والآخرة ورحیمهما؛ ای رحمان و ای رحیم دو سرا».

این بدان اعتبار است که خداوند عشق طبیعی را در هر موجودی نهاده تا به مرور به مقام شایسته خود در حیات دنیا و آخرت و روز برداشت محصول برسد و هر کدام را به فعلیت و کمال لایق آن برساند. نفس های پاک و تزکیه شده به مقامات قرب و کرامات و بهشتی که پهنای آن به اندازه آسمان و زمین است می رسند و نفس های واژگون درنده و حیوان خو و شیطان صفت به جهنم و درکات و عقرب ها و مارهای آن به حسب آنچه کیشته اند خواهند رسید، چرا که رسیدن به این مراتب برای نفس های واژگون اهریمنی و غیر آن کمال محسوب می شود، گرچه برای نفس های پاک و مستقیم انسانی این مراتب نقص و کاستی است.